

Недійсність додаткових угод: підстави та наслідки

Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду, справа № 912/1580/18 Постанова від 13 жовтня 2020 року

Обставини справи

16.08.2017 на вебсайті «ProZorro» Комунальною установою «П» оприлюднено оголошення № [UA-2017-08-16-000809-с](#) про проведення відкритих торгів щодо закупівлі природного газу обсягом 105 362 куб.м, строк поставки товару — до 31.12.2017, розмір бюджетного призначення за кошторисом або очікувана вартість предмета закупівлі — 1 108 410,64 грн.

За результатами аукціону на закупівлю природного газу для закладів освіти Петрівського району на жовтень — грудень 2017 року, проведеного 04.09.2017 на торговельному майданчику E-Tender, та у якому брало участь п'ять учасників, переможцем визначено ТОВ «Е» із кінцевою вартістю тендерної пропозиції 677 823,25 грн.

27.09.2017 між ТОВ «Е» (як постачальником) та Комунальною установою «П» (як споживачем) укладено договір на постачання природного газу для потреб непобутових споживачів № 307 (далі — Договір № 307).

Позиція прокурора

Прокурор звернувся з даним позовом в інтересах позивачів, посилаючись на те, що **в результаті укладення оспорюваних додаткових угод до Договору № 307 збільшено ціну товару на 10 % кожного разу за кожною додатковою угодою, у результаті чого збільшилася ціна Договору, а також перевищено обсяги поставки товару, а саме: за Договором № 307 поставлено природний газ в обсязі 114 905 куб.м (перевищено обсяг на 9 %) на суму 1 090 549,47 грн (перевищено загальну суму договору на 61 %), що відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» є підставою для визнання додаткових угод та договору № 489 недійсними та для стягнення збитків.**

За рішенням Господарського суду Кіровоградської області від 08.11.2018 у справі № 912/1580/18 (суддя Вавренюк Л. С.) позов задоволено повністю. **Визнано недійсними:**

Додаткові угоди до Договору № 307 про постачання природного газу для потреб непобутових споживачів від 27.09.2017, укладені між ТОВ «Е» та Комунальною установою «П», а саме: додаткову угоду № 1 від 17.10.2017, додаткову угоду № 2 від 26.10.2017, додаткову угоду № 3 від 09.11.2017, додаткову угоду № 4 від 20.11.2017, додаткову угоду № 5 від 12.12.2017.

Договір № 489 про постачання природного газу для потреб непобутових споживачів від 19.12.2017, укладений між ТОВ «Е» та Комунальною установою «П».

Стягнуто з Товариства з обмеженою відповідальністю «Е» на користь держави в особі Петрівської районної державної адміністрації грошові кошти в сумі 412 726,22 грн.

Позиція Верховного Суду

Відповідно до роз'яснень Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Щодо зміни істотних умов договору про закупівлю» від 07.04.2015 № 3302-05/11398-07, залежно від коливання ціни товару на ринку сторони протягом дії договору про закупівлю можуть вносити зміни декілька разів в частині ціни за одиницю товару не більше ніж на 10 відсотків кожного разу з урахуванням попередніх змін, внесених до нього, сукупність яких може перевищувати 10 відсотків від ціни за одиницю товару, визначеної сторонами на момент укладання договору про закупівлю та за умови, що зазначена зміна не призведе до збільшення суми, визначеної у договорі, і виконати свої зобов'язання відповідно до такого договору з урахуванням зазначених змін.

Враховуючи викладене, при кожному внесенні змін до договору про закупівлю у вищезазначеному випадку шляхом укладання додаткової угоди до договору сторони договору зобов'язані належним чином виконувати умови такого договору з урахуванням змінених його умов кожного разу.

Судами з'ясовано, що:

додатковою угодою № 1 змінено ціну з 02.10.2017 на підставі фактографічної довідки Торгово-промислової палати України щодо вартості природного газу на ринку України від 27.09.2017 за № 3020/08.0-7.3, у якій зазначено: з 01.10.2017 ціна за 1 000 куб.м газу складає 9 016,80 грн з ПДВ;

додатковою угодою № 2 змінено ціну з 06.10.2017 на підставі експертного висновку Черкаської торгово-промислової палати від 05.10.2017 за № О-907, яким встановлено, що згідно з інформацією мережі Інтернет станом на жовтень 2017 діапазон вартості 1 000 куб.м газу складає 9 016,00 – 9 347,52 грн з ПДВ;

додатковою угодою № 3 відбулася зміна ціни з 30.10.2017 на підставі того самого висновку Черкаської торгово-промислової палати від 05.10.2017 за № О-907;

додатковою угодою № 4 відбулася зміна ціни з 01.11.2017 на підставі фактографічної довідки Торгово-промислової палати України від 25.10.2017 за № 3383/08.0-7.3, у якій зазначено: з 01.11.2017 ціна за 1 000 куб.м газу складає 9 692,40 грн з ПДВ;

додатковою угодою № 5 відбулася зміна ціни з 01.11.2017 на підставі довідки Торгово-промислової палати України від 22.11.2017 за № 3732/08.0-7.3, у якій зазначено: з 01.12.2017 ціна за 1 000 куб.м газу складає 9 918,00 грн з ПДВ.

Надані ТОВ «Е» на підтвердження коливання ціни на товар довідки Торгово-промислової палати України та експертний висновок Черкаської торгово-промислової палати інформації щодо коливання ціни на товар в межах зазначених періодів не містять, зміна ціни за різними додатковими угодами обґрунтовувалася одними і тими самими підставами. Натомість зміст наданих довідок Торгово-промислової палати України обмежується преїскурантом цін на природний газ як на товар, продаж / постачання якого здійснюється ПАТ «НАК "Нафтогаз України"» станом на 01.10.2017, 01.11.2017 та 01.12.2017. Джерелом зазначеної в них інформації Торгово-промислової палати є, зокрема, офіційний сайт НАК «Нафтогаз України».

Разом з цим, дослідивши наявні в матеріалах справи преїскуранти на природний газ, що містяться на роздруківках із офіційного сайту вебпорталу НАК «Нафтогаз України», суди з'ясували, що ціна природного газу постачальникам для подальшої реалізації установам і організаціям, що фінансуються з державного та місцевих бюджетів, з 01.09.2017 становить 8 749,20 грн, з 01.10.2017 — 9 016,80 грн (+3 % до попередньої ціни), з 01.11.2017 — 9 692,40 грн (+7 % до попередньої ціни), з 01.12.2017 — 9 918,00 грн (+2 % до попередньої ціни) за 1 000 куб.м.

Таким чином, **коливання ціни природного газу в бік її зростання було меншим, ніж 10 %, тому правильними є висновки судів обох інстанцій про безпідставність відповідних доводів відповідачів**, якими вони обґрунтовували необхідність укладення спірних додаткових угод щодо збільшення ціни.

При цьому, судами обох інстанцій правильно зазначено, що збільшення чи зменшення ціни на природний газ, постачальником якого є ПАТ «НАК "Нафтогаз України"», тобто **лише один суб'єкт ринку природного газу, не може бути об'єктивним відображенням наявності факту коливання ціни на товар на всьому ринку природного газу України.**

Вирішуючи питання про правові наслідки визнання недійсними додаткових угод № 1-5 до договору, апеляційний суд правильно врахував, що оскільки фінансування витрат Комунальної установи «П» для закупівлі цього природного газу відбувалося саме за

рахунок районного бюджету, що підтверджується листом Петрівської районної ради від 22.02.2019 за № 01-35/94/2 та Петрівської районної державної адміністрації від 01.03.2019 за № 0144/45/1, **прокурор правильно визначив правову природу заявлених коштів саме як збитків, які мають бути відшкодовані на користь Петрівської районної ради.**

Оскільки відповідно до договору № 307 в первісній редакції без врахування визнаних судом недійсними додаткових угод № 1-5 визначена ціна 5 361,07 грн за 1 000 куб.м, зокрема, ПДВ — 1 072,21 грн, всього з ПДВ — 6 433,28 грн, тобто за отриманий обсяг природного газу — 72,79 тис. куб.м — **відповідач-2 повинен був за рахунок коштів районного бюджету сплатити 468 278,45 грн, в той же час ним сплачено загальну суму 677 823,25 грн, що перевищує вартість газу відповідно до умов договору на 209 544,80 грн, тому ця сума є прямими збитками районного бюджету, які виникли внаслідок неправомірного збільшення ціни на газ** шляхом укладення відповідачами оспорюваних додаткових угод до договору, у чому й полягає протиправна поведінка відповідачів та наявний безпосередній причинний зв'язок такої поведінки із заподіяними збитками.

Суд постановив касаційну скаргу ТОВ «Е» залишити без задоволення. Постанову Центрального апеляційного господарського суду від 27.03.2019 у справі № 912/1580/18 залишити без змін.

Більше щодо правових підстав внесення змін до укладеного договору про закупівлю читайте на порталі RADNUK.COM.UA у статті [«Вісім важливих підстав для зміни істотних умов договору про закупівлю»](#).